

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๑
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมิกะตรี

สอบวันอาทิตย์ที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. คำประณามและปฏินุญญานัน เมื่อจำแนกโดยบทสามัญแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมด้วยความหมายพอได้ความ ?
ข. สัทธรรม มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ?
๒. ก. ให้แสดงบาลีพร้อมคำแปลในมหาวิปากจิตดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ ตามลำดับ
ข. ให้แสดงความหมายชื่อของจิตดังต่อไปนี้ อโสมนจิต, รูปาวจรจิต, มหัคคตจิต
๓. ในจิต ๑๒๑ ดวงนั้น เมื่อจำแนกเป็นนัย ๆ แล้วมีกี่นัย คืออะไรบ้าง ? แสดงมาพร้อมด้วยความหมาย ?
๔. ก. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สุขสหคตจิต กับ โสมนัสสสสคตจิต และ ทุกขสหคตจิต กับ โทมนัสสสสคตจิต
ข. ในจำนวนจิตโดยย่อ ๘๙ โดยพิสดาร ๑๒๑ นั้นผิดกันตรงไหน และมานจิตที่มีองค์มาน ๒ นั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง
๕. เจตสิก ๕๒ ว่าโดยราสีมีเท่าไร คืออะไรบ้าง และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง
๖. ให้แสดงสภาวะของเจตสิกดังต่อไปนี้ ผัสสะ เวทนา เจตนา มนสิการ อธิโมกข์ โมหะ สัมมาวาจา มุทิตา
๗. ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
ข. วิจารเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
ค. ปีติเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
ง. มานเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
จ. ศรัทธาเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
๘. จงแสดงสังคหณัย ในจิตต่อไปนี้มาดูว่า มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง
ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๒ ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒ ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๓
ง. ทุติยมานจิต ๓ จ. ทุติยมานจิต ๑๑
๙. ก. รูป ๒๘ นั้นเมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ?
ข. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้
ปฐวี จักขุปสาท รูปารมณฺ อดิถิภาวะ หทยะ ชีวิตะ อาหาระ ปริจเฉทะ ลหุตา อนิจจตา
๑๐. ก. ให้แปลคุณของพระนิพพาน ๕ บท ดังต่อไปนี้ ปทํ อจฺจุตํ อจฺจนตํ อสงฺขตํ อนุตฺตรํ
ข. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สอุปาทิเสสนิพพาน และ อนุปาทิเสสนิพพาน และจงจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้ โดยบุคคล

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๑
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันจันทร์ที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑. ก. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้

สมมาสมพุทฺธมตฺถํ สสทฺธมมคณุตฺตมํ
อภิวาทิย ภาสิสสํ อภิธมฺมตฺถสงฺคหํ

ข. ธรรมชาติของจิต เมื่อสรุปความแล้ว มีกี่ประการอะไรบ้าง ?

ตอบ ก. ข้าพระพุทธเจ้า (พระอนุรุธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนการแด่พระพุทธองค์ ผู้ตรัสรู้
เผยแผ่ธรรมทั้งหลายเอง ไม่มีผู้เปรียบปาน พร้อมด้วยพระสัทธรรม และคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุ้ม
แล้ว จักแต่งคัมภีร์ที่มีนามว่า อภิธัมมัตถสังคหะต่อไป

ข. สรุปความว่าธรรมชาติของจิตนั้น มีอยู่ ๓ อย่างคือ

๑. มีการรับอารมณ์อยู่เสมอ
๒. เป็นเหตุให้เจตสิกทั้งหลายรู้อารมณ์ได้คล้าย ๆ กับผู้นำ
๓. ทำให้สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตวิจิตรพิสดาร

๒. ก. คำว่า “สหคต” มีกี่อย่างคืออะไรบ้าง จงแปลด้วย ?

ข. วิปยุตต์ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. คำว่า “สหคต” มี ๕ อย่างคือ

๑. โสมนัสสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยโสมนัสเวทนา คือ ความดีใจ
๒. อุpekขาสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยอุเบกขาเวทนา คือ ความเฉย ๆ
๓. โทมนัสสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยโทมนัสเวทนา คือ ความเสียใจ
๔. ทุกขสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยทุกขเวทนา คือ ความทุกข์กาย
๕. สุขสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยสุขเวทนา คือ ความสุขกาย

ข. วิปยุตต์ มี ๒ อย่างคือ

๑. ทัมฺมจิตฺตวิปยุตฺต จิตที่ไม่ประกอบด้วยทัมฺมจิต คือ ไม่มีความเห็นผิด
๒. ญาณวิปยุตฺต จิตที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา คือ ไม่มีความรู้

๓. ก. เจตสิกที่ประกอบในโลกียจิตได้ทั้งหมด มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. อกุศลเจตสิกที่ประกอบในโลภมูลจิตโดยเฉพาะนั้น มีกี่ดวง คืออะไรบ้าง ?

ค. โลภมูลจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. มี ๗ ดวงคือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

ข. มี ๓ ดวงคือ โลภะ ทัมฺมจิตฺตมานะ

ค. มี ๒๒ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุก ๔ โลติก ๓ ถิทุก ๒

๔. ก. สุขุมรูปหมายความว่าอย่างไร มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. จงแสดงอตุขรูป ๔ อย่างมาดู

ตอบ ก. สุขุมรูป หมายความว่า รูปละเอียด หมายถึง รูปที่ไม่ปรากฏชัด มี ๑๖ ได้แก่ อาโป ๑ ภาวรูป ๒
หทยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ อาหารรูป ๑ ปริจเฉทรูป ๑ วิญญูติรูป ๒ วิการรูป ๓ ลักขณรูป ๔

ข. อตุขรูป ๔ อย่างคือ

๑. กัมมปัจจัยอตุขรูป	รูปที่เกิดจากอตุมีกรรมเป็นสมุฏฐาน
๒. จิตตปัจจัยอตุขรูป	รูปที่เกิดจากอตุมีจิตเป็นสมุฏฐาน
๓. อตุปัจจัยอตุขรูป	รูปที่เกิดจากอตุมีอตุเป็นสมุฏฐาน
๔. อาหารปัจจัยอตุขรูป	รูปที่เกิดจากอตุมีอาหารเป็นสมุฏฐาน

๕. คำว่า นิพพาน เมื่อตัดบทออกแล้ว มีกี่บทคืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายของบทนั้นๆ มาด้วย และจงแปลวจนัตถะ ดังต่อไปนี้

วินติ สลัพพตติ - วานํ
 วานโต นิกขนตนติ - นิพพานํ

ตอบ คำว่า นิพพาน เมื่อตัดบทออกแล้ว มี 2 บท คือ นิ + วาน นิ แปลว่า พ้น, วาน แปลว่า ธรรมที่เป็นเครื่องเกี่ยวโยงไว้ หมายถึง ตัณหา เมื่อรวม 2 บทเข้าด้วยกันแล้วเป็น นิวาน แปลว่า ธรรม ที่พ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง หมายถึง พ้นจากตัณหา

วินติ สลัพพตติ = วานํ	แปลว่า ธรรมชาติโดยย่อเป็นผู้เกี่ยวไว้ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า วาน ได้แก่ ตัณหา
วานโต นิกขนตนติ = นิพพานํ	แปลว่า ธรรมชาติโดยย่อพ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง คือ ตัณหา ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อนิพพาน

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๑

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมิกะตรี

สอบวันอาทิตย์ที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. คำประณามและปฏิญญานั้น เมื่อจำแนกโดยบทสามัญแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมด้วยความหมายพอได้ความ?

ข. สัทธรรม มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. มี ๖ บทคือ

๑. สมมาสัมพุทฺธํ หมายความว่า ผู้ตรัสรู้ญะยธรรมทั้งปวงตามลำพังพระองค์เองอย่างถูกถ้วน ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพวกเดียว

๒. อตุลํ หมายความว่า หาผู้เปรียบปานมิได้

๓. สสทุมมมคณุตตมํ หมายความว่า พร้อมด้วยพระสัทธรรม และคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุดม

๔. อภิวัตติย หมายความว่า เป็นค่านอบน้อมแด่พระรัตนตรัย

๕. ภาสิสฺสํ หมายความว่า เป็นคำรับรองว่าจะแต่ง

๖. อภิธมฺมตถสฺสคหํ หมายความว่า ตามที่ได้กล่าวคำรับรองว่าจะแตงั้น ก็ได้แก่คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหปกรณนี้เอง

ข. สัทธรรมมี ๓ อย่าง คือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลีและอรรถกถา

๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถืออุตุงค์ การเจริญสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน

๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา.

๒. ก. ให้แสดงบาลีพร้อมคำแปลในมหาวิปากจิตดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ ตามลำดับ

ข. ให้แสดงความหมายชื่อของจิตดังต่อไปนี้ อโสกณจิต, รูปาวจรจิต, มหัคคตจิต.

ตอบ ก. อุเปกขาสหคตํ ฌาณสมปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยปัญญา

อุเปกขาสหคตํ ฌาณสมปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยปัญญา

อุเปกขาสหคตํ ฌาณวิปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

อุเปกขาสหคตํ ฌาณวิปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

ข. อโสกณจิต หมายความว่า จิตที่นอกจากโสภณจิตที่เป็นจิตสวयงาม หรือเป็นจิตที่ไม่ได้เกิดพร้อมกันกับโสภณเจตสิก

รูปาวจรจิต หมายความว่า จิตทั้ง ๑๕ ดวงนี้ ย่อมท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภูมิอันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุรูปและกิเลสรูปเป็นส่วนมาก

มหัคคตจิต หมายความว่า จิตที่เข้าถึงความเป็นใหญ่และประเสริฐ

๓. ในจิต ๑๒๑ ดวงนั้น เมื่อจำแนกเป็นนัย ๆ แล้วมีกี่นัย คืออะไรบ้าง ?

แสดงมาพร้อมด้วยความหมาย ?

ตอบ จำแนกจิต ๑๒๑ เป็นนัย ๆ มีอยู่ ๙ นัย คือ

๑. ชาติเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยชาติ มี ๔ ชาติ คือ อกุศลชาติ, กุศลชาติ, วิปากชาติ, กิริยาชาติ
๒. ภูมิเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยภูมิทั้ง ๔ คือ กามภูมิ, รูปภูมิ, อรูปภูมิ, โลกุตตรภูมิ
๓. โสภณเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยอโสภณะ และโสภณะ
๔. โลกเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยโลกียะ และโลกุตตระ
๕. เหตุเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยเหตุกะ และสเหตุกะ
๖. ฌานเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยอฌาน และฌาน
๗. เวทนาเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยเวทนา ๕ คือ สุขเวทนา, ทุกขเวทนา, โสมนัสเวทนา, โทมนัสเวทนา, อุเบกขาเวทนา
๘. สัมปโยคเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยสัมปยุตต์ และวิปยุตต์
๙. สังขารเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยอสังขาริก และสังขาริก

๔. ก. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สุขสหคตจิต กับ โสมนัสสสหคตจิต และ ทุกขสหคตจิต กับ โทมนัสสสหคตจิต

ข. ในจำนวนจิตโดยย่อ ๘๘ โดยพิสดาร ๑๒๑ นั้น ผิดกันตรงไหน และฌานจิตที่มีองค์ฌาน ๒ นั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง

ตอบ ก. แสดงความแตกต่างกันระหว่างจิตดังนี้

สุขสหคตจิต	เป็นความสุขทางกาย
โสมนัสสสหคตจิต	เป็นความสุขทางใจ
ทุกขสหคตจิต	เป็นความทุกข์ทางกาย
โทมนัสสสหคตจิต	เป็นความทุกข์ทางใจ

ข. จำนวนจิตโดยย่อ ๘๘ โดยพิสดาร ๑๒๑ นั้น ผิดกันตรงที่ โลกุตตรจิต คือในจิตโดยย่อ ๘๘ ดวงนั้น โลกุตตรจิตมี ๘ ในจิตโดยพิสดาร ๑๒๑ ดวงนั้น โลกุตตรจิต มี ๔๐ และฌานที่มีองค์ฌาน ๒ นั้น มีจำนวน ๓๔ ดวง คือ จตุตถฌานจิต ๑๑ ปัญจฌานจิต ๒๓

๕. เจตสิก ๕๒ ว่าโดยราสีมีเท่าไร คืออะไรบ้าง และในราสีหนึ่งๆ มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ เจตสิก ๕๒ ว่าโดยราสีมี ๓ คือ ๑.อัญญสมานราสีเจตสิก ๒.อกุศลราสีเจตสิก ๓.โสภณราสีเจตสิก

อัญญสมานราสีเจตสิกมี ๑๓ คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

ปกิณณกเจตสิก ๖

อกุศลราสีเจตสิกมี ๑๔ คือ

โมหตูกเจตสิก ๔

โลติกเจตสิก ๓

โทหตูกเจตสิก ๔

ถิทุกเจตสิก ๒

วิจิกิจฉาเจตสิก ๑

โสภณราสีเจตสิกมี ๒๕ คือ

โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙

วิรตีเจตสิก ๓

อัปมัณฺญาเจตสิก ๒

ปัญญินทรีย์เจตสิก ๑

๖. ให้แสดงสภาวะของเจตสิกดังต่อไปนี้ ผัสสะ เวทนา เจตนา มนสิการ อธิโมกข์ โมหะ สัมมาวาจา มุทิตา

ตอบ	ผัสสะ	ธรรมชาติที่กระทบอารมณ์
	เวทนา	ธรรมชาติที่ส่วยอารมณ์
	เจตนา	ธรรมชาติที่กระตุ้นเตือนและชักชวนสัมปยุตตธรรมในอารมณ์ เพื่อให้ทำหน้าที่ของตน ๆ
	มนสิการ	ธรรมชาติที่มุ่งและนำสัมปยุตตธรรมสู่อารมณ์
	วิตก	ธรรมชาติที่ยกสัมปยุตตธรรมขึ้นสู่อารมณ์ คือคิดอารมณ์
	อธิโมกข์	ธรรมชาติที่ตัดสินอารมณ์
	โมหะ	ธรรมชาติที่บังสภาพตามความเป็นจริงของอารมณ์ไว้ คือหลง
	สัมมาวาจา	การกล่าววาจาที่เว้นจากวจีทุจริต ๔ ซึ่งไม่เกี่ยวกับการงานอัน เป็นอาชีวะ
	มุทิตา	ธรรมชาติที่มีความยินดีต่อสุขিতสัต์ว์ คือผู้ที่กำลังได้รับ ความสุขหรือผู้ที่ได้รับความสุขในกาลข้างหน้า

๗. ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
 ข. วิจารณ์เจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง?
 ค. ปิตีเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
 ง. มานเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
 จ. ศรัทธาเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง

- ตอบ ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๕ ดวงคือ กามจิต ๔๔
 (เว้นทวีปัญญวิญญานจิต๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑
 ข. วิจารณ์เจตสิก ประกอบได้ในจิต ๖๖ ดวงคือ กามจิต ๔๔
 (เว้นทวีปัญญวิญญานจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑ พุติฌานจิต ๑๑
 ค. ปิตีเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๑ ดวงคือ กามโสมนัสสทคจิต ๑๘
 ปฐมฌานจิต ๑๑ พุติฌานจิต ๑๑ ตติยฌานจิต ๑๑
 ง. มานเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๔ ดวงคือ ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔
 จ. ศรัทธาเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๙ หรือ ๙๑ ดวง คือ
 กามาวจรโสภณจิต ๒๔ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๘. จงแสดงสังคหณัย ในจิตต่อไปนี้มาตุว่า มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

- ก. โลกมุขจิตดวงที่ ๒
 ข. โทสมุขจิตดวงที่ ๒
 ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๓
 ง. พุติฌานจิต ๓
 จ. พุติฌานจิต ๑๑

- ตอบ ก. โลกมุขจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกเจตสิก ๔ โลกเจตสิก ๑ ทิฏฐิเจตสิก ๑ ถิทุกเจตสิก ๒
 ข. โทสมุขจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปิตี) โมจตุกเจตสิก ๔ โทจตุกเจตสิก ๔ ถิทุกเจตสิก ๒
 ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญา)
 ง. พุติฌานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๔ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตก) โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตี ๓)
 จ. พุติฌานจิต ๑๑ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตก) โสภณเจตสิก ๒๕

๙. ก. รูป ๒๘ นั้นเมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง? และเมื่อจัดเป็น ประเภทเล็กมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ?

ข. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

ปถวี จักขุสสาท รูปารมณฺ อิตถิภาวะ หทยะ ชีวิตะ อาหาระ ปริจเฉทะ ลหุตตา อนิจจตา

ตอบ ก. รูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมี ๒ คือ ๑. นิปผันนรูป ๑๘ ๒. อนิปผันนรูป ๑๐ และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้วมี ๑๑ คือ

๑. มหาภูตรูป ๔	๒. ปสาทรูป ๕	๓. วิสยรูป ๗ หรือ ๔
๔. ภาวรูป ๒	๕. หทยรูป ๑	๖. ชีวิตรูป ๑
๗. อาหารรูป ๑	๘. ปริจเฉทรูป ๑	๙. วิญญูติรูป ๒
๑๐. วิการรูป ๕ หรือ ๓	๑๑. ลักขณรูป ๔	

ข. ปถวี	ได้แก่	รูปแข็ง และอ่อน
จักขุสสาท	ได้แก่	ความใสที่สามารถรับรูปารมณฺได้
รูปารมณฺ	ได้แก่	สีต่าง ๆ
อิตถิภาวะ	ได้แก่	รูปที่เป็นเหตุแห่งความเป็นหญิง
หทยะ	ได้แก่	รูปที่เกิดอยู่ในหัวใจ และเป็นที่ยึดถือเกิดของจิตและจิตสิกขิงทั้งหลาย
ชีวิตะ	ได้แก่	รูปที่รักษากัมมชรูปทั้งหลาย
อาหาระ	ได้แก่	รูปที่นำไปให้อาหารชรูปเกิด
ปริจเฉทะ	ได้แก่	อากาศรูปที่คั่นระหว่างรูปกลาปต่อรูปกลาป
ลหุตตา	ได้แก่	ความเบาของนิปผันนรูป
อนิจจตา	ได้แก่	ความดับของนิปผันนรูป

๑๐. ก. ให้แปลคุณของพระนิพพาน ๕ บท ดังต่อไปนี้ ปทํ อจฺจุตํ อจฺจนตํ อสงฺขตํ อนุตฺตรํ

ข. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สอุปาทิเสสนิพพาน และ อนุปาติเสสนิพพาน และจงจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้ โดยบุคคล

ตอบ ก. แปลคุณของพระนิพพาน ๕ บทดังนี้

ปทํ	แปลว่า	ส่วนหนึ่ง
อจฺจุตํ	แปลว่า	ธรรมที่ไม่ตาย
อจฺจนตํ	แปลว่า	ธรรมที่ก้าวล่วงชั้น ๕ ที่เป็นอดีตและอนาคต
อสงฺขตํ	แปลว่า	ธรรมที่ไม่ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง
อนุตฺตรํ	แปลว่า	เป็นธรรมที่ประเสริฐ

ข. สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับกับชั้น ๕ คือวิบากและกัมมชรูป ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่

อนุปาติเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีชั้น ๕ คือวิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่ ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย